

Fal Kùltürü ve Bir Manzum Nebat Falnâmesi Örneği*

ABDÛLKERİM GÛLHAN**

The Fortune-telling Culture and A Sample of Floral Fortune Book in Verse Form

Ö Z E T

Bilinmeyen ve geleceği öğrenme merakı, insanların ortak kişilik özelliklerindedir. Böyle olunca, bazı işaretler üzerinden, birtakım yöntemlerle bilinmeyi tahmin işi sayılan falcılık; binyıllar öncesine dayanan ve hemen her toplumunda görülebilen bir uygulamadır. Türk toplumunda da yaygın bir gelenek olan fal ve falcılık üzerine klasik edebiyatımızda da çeşitli fal usullerini konu edinen ve genel adıyla Falnâme olarak bilinen birçok eser yazılmıştır. Yazımızda falın kültürümüzdeki yeri ve önemi hakkındaki bilgilerden sonra; diğer iki bölümünün istinsah kayıtlarından on sekizinci yüzyılın ilk yarısı içerisinde kayda geçirildiği sanılan el yazması bir eser içerisindeki, ne zaman ve kimin tarafından söylendiği şimdilik bilinmeyen, başlığı da olmayan, meyve ve çiçek gibi nebat isimleri üzerinden niyet tutma ve kur'a falı niteliğinde; “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbıyla ikişer beyitlik bendler halinde, klasik şüirimizin mazmunları çerçevesinde söylenmiş; baş kısmında 15x5 bölümlük, 1-2-4-8-16 ritmik sayılar altında fal uygulama şeması da bulunan ve toplam 30 bendden oluşan bir manzum Falnâme örneği bilim, kùltür ve edebiyat âlemiyle paylaşılmak istenmiştir.

ANAHTAR KELİMELE R

Fal, Falnâme, nebat, klasik edebiyat.

A B S T R A C T

Curiosity of the unknown and hearing about future is among the common characteristics of human beings. Thus, fortune-telling considered as guesswork of the unknown through some signs by several methods is a common application in almost all societies dating back to old ages. Fortune-telling is among the common traditions in Turkish society as well; and a variety of literary works focusing on different ways of fortune telling and known as “Falnâme” in general have been written in Turkish Classic Literature. In this paper, after giving general information on the place of fortune-telling in the Turkish culture, a sample of fortune book in verse form is shared with the readers of scientific, cultural and literary Works. This sample of verse fortune book takes place in a manuscript and the two other parts of this verse are thought to have been recorded in the first half of 18th century. It's unclear that by whom and when the verse is told and it has no title. The verse is done by wishing on the names of various fruits and flowers – like a raffle fortune. It is told within the framework of classical poetry forms – in two couplets with the form of “fâilâtün fâilâtün fâilün”. It has a fortune-telling application schema under the rhythmic numbers 1-2-4-8-16 with 15x5 head sections and it consists of a total of 30 verses.

KEYWORDS

Fortune-telling, fortune book, flora, classical literature.

* Makalenin Geliş Tarihi: 03.04.2016 / Kabul Tarihi: 25.04.2016

** Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakùltesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim, (agulhan@balikesir.edu.tr).

1. Giriş

İnsanların, bilinmeyi öğrenip keşfetme, gelecekte haber alma arzularını tatmin etmek için geliştirdikleri yöntemlerinden biri de falcılıktır. Falcılık, hayatta ve tabiatta var olanlar üzerinden, bazı yöntemlerle bilinmeyi bilmeye çalışma usul ve esaslarına dayanan bir uğraş alanıdır. Görünüşte farklılıklar var sanılsa da; hepsinin özü birtakım yakıştırma ve yorumlardan ibarettir. Sosyal hayatın bir gerçeği olan fal kültürü, klasik edebiyatımızda edebî yönü ağır basan ve *Fal-nâme* denilen eserlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu makalede, kültürümüzdeki fal anlayışı hakkında bazı hatırlatmalardan sonra, meyve, çiçek, koku ve bazı yiyecek isimleri üzerinden oluşturulmuş bir manzum Fal-nâme örneği tanıtılmaya çalışılacaktır.

2. Fal

Kökü tam olarak bilinemesi de, “*fal*” Arapça bir kelimedir. “*Gelecekte olabilecek hadiselerle dair işaret.*” (TA, 1968: 90); “*Zuhur edecek hadiselerle işaret.*” (Macdonald, 1988: 449); “*Çeşitli tekniklerle gelecekte ve bilinmeyenden haber verme, gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarma sanatı. Uğur ve uğurlu şeyleri gösteren simge.*” (Aydın, 1995: 134); “*Gelecekteki olaylar hakkında olumlu veya olumsuz bilgi edinebilmek için başvurulan çeşitli işlemler.*” (Kara, 1973: 153) gibi anlamlarda kullanılmıştır. Fal, Kutadgu Bilig’de de, “*iyi talih, baht, uğur*” anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır (Yusuf Has Hacib, 1979: 260, 406, 487).

2.1. Tarihçesi ve Geleneği

Tecessüs, insan yaratılışının önemli bir karakteristiğidir. Bilinmeyi keşfetme merakı insanlar arasında, bilimsel yöntemler dışında *kâhinlik*, *büyücülük*, *sihirbazlık*, *bakıcılık*, *şifacılık*, *falcılık* gibi çeşitli iş kolları ve meslekler ortaya çıkarmıştır. Söz konusu mesleklerin yöntemleri arasında bazı farklılıklar yanında büyük ölçüde benzerlikler vardır. Falcılar, kendilerince tabiatdaki bazı işaretlerden hareketle, bilinmeyi keşfetme, gaipten haber verme iddiasında olan kişilerdir. Falcı bazı teknikler, kurallar ve söz

kalıplarıyla belirli şeylerden anlamlar çıkarıp, kendince olumlu veya olumsuz sonuçlara ulaşır (Aydın, 1995: 135).

Falın menşeinin Mezopotamya olduğu sanılmaktadır. Akadlar döneminde gelişmiş, daha sonra bütün Asya ve Akdeniz bölgelerine yayılmıştır. Tarih boyunca bazı dinlerde, din adamlarının aynı zamanda kâhinlik yaptıkları da bilinmektedir. Milattan önce 4000 yıllarında Mısır'da, Çin'de, Bâbil'de ve Kalde'de falcılık-kâhinlik yapıldığını bugün bazı belgeler ortaya koymaktadır (Aydın, 1995: 135).

Divânü Lugati't-Türk'te, "ırk" kelimesine, "falcılık, kâhinlik, bir kimsenin gönlündekini bilmek" anlamları verilmiştir. Eserin çevirisini yapan Besim Atalay da dipnotta, "Bu kelime Türkiye'nin birçok yerinde 'kader, tali', fal' anlamında kullanılmaktadır. 'Irkım açıldı, talihim açıldı demektir.'" demiştir (Kaşgarlı Mahmud, 1941: 42). Fal, İslamiyet öncesi Türklerin hayatında çok önemli yer tutmaktadır Ayşe Duvarcı, Türklerde falcıların kullandıkları malzemenin çeşidine göre "yağrınçı", "kumalakçı", "ırımçı" gibi değişik isimler aldığını söyler (Duvarcı, 1993: 5-7). İslamiyet'ten önceki Türklerde, sihir yapmak manasında kullanılan "arbak" kelimesi Anadolu sahasında "arpa" haline gelmiştir. Bilhassa XV. yüzyılda yazılmış Türkçe kitaplarda "Gaipen söyleyiciler, arpacılar, suya bakıcılar ve müneccimler" gibi sözlere rastlanmaktadır. Bu metinlerde arpacı kelimesi falcı karşılığı olarak kullanılmıştır (Ögel, 1985: 158). "Arpa salmak" ise arpa atarak fala bakmak manasındadır (TS, 1988: 228). Ahmet Vefik Paşa "arpacı" kelimesini "Arpağcı" olarak düzeltmiştir (Ahmet Vefik Paşa, 1306: 17).

İslam öncesi Araplarda da falcılık yaygındı ve bir ilim kabul edilirdi. İslamiyet ile bu ilim ölmedi, İslamî şekle bürünerek yeni bir özellik kazandı (Ertaylan, 1951:1). Biri beş duyu ile algılanabilen "âlemü'ş-şehâde"; diğeri duyular ötesi olan "âlemü'l-gayb" olmak üzere iki farklı âlemin varlığı kabul edilmiştir. Her ikisi de Allah'ın mutlak hâkimiyetine tâbi ise de, "âlemü'ş-şehâde"deki olup biteni insanlar da beş duyuları ile algılayabilirler. Oysa "âlemü'l-gayb"daki bilgiler yalnız Allah katına malumdur, belki istediklerini O bilgilendirebilir. İlimlerden söz açılırken *ilmü't-tefe'ül ve'l-kurâ, ilmü'l-fâl ve'l-kurâ, matla' bi-ilm-i fâl* diye anılan fal, İslamî ilimler arasında gösterilmiştir (Ertaylan, 1951: 2; Ersoylu, 1997: 196).

Kur'ân'da fal kelimesi geçmemekle beraber; Cahiliye dönemi âdetlerinden olan şans okları (*ezlâm*) ile fal tutup kısmet arama uygulaması,

Mâide suresinin 3. ayetinin bir yerinde “*Fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı.*”; ve 90. ayetinde de “*Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.*” denilerek yasaklanmıştır (Özek vd. 1993: 105-122). Yine gaybın yalnızca Allah tarafından bilinebileceği Neml suresinin 65. ayetinde “*De ki: Göklerde ve yerde, Allah’tan başka kimse gaybı bilemez.*” denilerek hatırlatılmış (Özek vd. 1993: 382); başka birçok ayette de (Lokman 34, Cin 26, En’âm 50, 59, A’raf 188) gaybın ancak Allah tarafından bilinebileceği çeşitli vesilelerle vurgulanmıştır.

Mehmet Akif Ersoy’un “*İnmemiştir hele Kur’ân bunu hakkıyla bilin / Ne mezarlıkta okunmak ne de fal bakmak için*” musralarıyla tepki göstermesine (Ersoy, 1966: 169) ve Kur’ân’ın aslında falı yasaklamasına rağmen, Kur’ân-ı Kerîm fal için en çok kullanılan araçlardan biri olmuş, Kur’ân üzerinden Falnâmeler yazılmıştır (Şanlı: 2003). Abdest alınıp bazı sureler ve dualar okunduktan sonra Kur’ân’ın herhangi bir sayfası açılır, ya sağ sayfanın ilk ayetinin anlamına veya ilk ayetinin ilk harfinin delalet ettiği ayetin anlamına; ya da Allah adlarının sayısından bulunacak ayetlerin anlamlarına; ya da bazı harflerden çıkarılan sonuçlara göre tefe’ül edilmektedir. Bu tür eserlerde hangi harften ne anlam çıkarılacağı yazılmıştır. Okunan ayet ve dualarla falın caiz olup olmadığı konusundaki tereddütler giderilmeye çalışılmıştır (Duvarcı, 1993: 32; Ersoylu, 1997: 199-200; Ertaylan, 1951: 8-20; Gülhan, 2015: 202; Uzun, 1995: 141).

Abdest alıp iki rekât namaz kılmak gibi bazı dinî gerekleri yerine getirdikten sonra rüyaya yatıp, oradan alınacak işaret doğrultusunda bir işin hayır mı şer mi olacağını anlamak için başvuru olan *İstihare* yöntemi de bir çeşit fal kabul edilmiştir. Hz. Muhammed’in de uyguladığı ve tavsiye ettiği rivayet edilir (Duvarcı, 1993: 47; Gülhan, 2015: 204).

Hz. Muhammed de gaipten haber vermeyi birçok hadisinde yasaklamıştır. Bir hadisinde “*Kâhinlik eden, yani gelecek zamandan haber veren yahut haber almak isteyen, sihir eden veya ettiren bizden değildir.*” demiştir (Arif, 1942: 144). Gaipten haber vermek, hem ayet, hem de hadislerle açıkça yasaklanmasına rağmen; İslâm toplumlarında falın bazı şekillerine, bazı hadislerden ruhsat çıkarılmıştır. Ebû Hureyre’den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber, “*İslam’da teşe’üm yoktur, en hayırlısı tefe’üldür.*” buyurmuş; orada bulunanlar “*tefe’ül nedir*” diye sorunca, “*Sizden birinizin duyduğu güzel sözdür.*” cevabını vermiştir.” *Teşe’üm*, hayırsız saymak;

tefe'ül; uğurlu, hayırlı saymak manalarındadır. Bu ruhsattan hareketle hayırlı alâmetler için fal tutmak, hayra yormak, mubah görülmüş ve buna *fâl-i hayr* denilmiştir. Hz. Peygamberin de birçok konuda hayra yorma şeklinde tefe'ül etiği rivayeti vardır. Kur'a çekme esasına dayalı ve birçok çeşidi olan "*kur'a fali*"nın yasak olmadığı, hatta uygun görüldüğü; Hz. Peygamber'in savaşa giderken yanında götüreceği hanımını belirlemek için kuraya başvurduğu rivayet edilir (Kara 1973:153). Bu fal türünü Hz. Ali'ye izafe edenler de vardır. *Reml-i Hz. Ali* adlı bir eserden söz edilirse de, ortada Hz. Ali'ye ait Falnâme metni yoktur (TDEA, 1973: 155). Ancak Ehl-i Bey'ten, Ca'fer-i Sâdık'a ait *Risâle-i Falnâme-i Câfer-i Sâdık* adıyla bilinen eser meşhurdur (Ertaylan, 1951: 25-27; Duvarcı, 1993: 32; Ersoylu, 1997: 200). *Şeyh Muhyiddin Arabî*'ye izâfe edilen Falnâme de vardır (Duvarcı, 1993: 12-13).

Geçmiş dönemlerde, hükümdarlar sefere çıkmak gibi önemli işlere kalkışmadan önce falcılara başvurabilmişlerdir. Osmanlı'da halk, padişah, şehzade, devlet büyüğü, bilgin ve şair gibi her sosyal seviyeden insan falla ilgilenmiştir. Fatih Sultan Mehmet için Falnâme yazılmıştır, Cem Sultan'ın *Fâl-i Reyhân-ı Cem Sultan* adında Falnâmesi vardır, kaynaklar 16. yüzyılın büyük şairi Zâtî'nin esas mesleğinin remilcilik olduğunu kaydeder.

Bir taraftan da falcılığın yarattığı olumsuz sonuçlar için bazı devletler çeşitli tedbirler almak zorunda kalmışlardır. Ülkemizde de 13 Aralık 1925'te 677 sayılı tekke ve türbelerle ilgili kanun içerisindeki özel bir hükümle falcılık yasaklanmıştır (TA, 1968: 90; Çelebi, 1995: 139). Buna rağmen bazı basın yayın organlarında, çeşitli iletişim araçlarında, çeşitli adlarla geleceğe yönelik tahmin usulleri yapılmakta; toplum içerisindeki çeşitli kişiler, yitirilen bazı şeylerin yeri, bilinmeyen gelecekle ilgili olarak falcılık ve büyücülükle iç içe bazı yöntemlere başvurmaktadırlar (Çelebi, 1995: 139).

"Günümüzde ise fal, insanın gelecekte olabilecek hadiseler hakkında bilgi sahibi olmak ve öğrendiğini zannettiği kaderini istediği yöne değiştirmek, kötülöklere karşı tedbir almak, böylece merak, teselli ve ümit duygularına cevap vermek veya sadece oyalanıp, vakit geçirmek maksatlarıyla çeşitli yollara başvurması ile bunun sonunda elde ettiği netice manalarını içine alacak şekilde kullanılmaktadır. Sosyal hayat ve tarihi devirler içinde çeşitli kisvelere bürünerek, en sade insandan en kültürlüye

kadar pek çok kişinin zihnini meşgul edip, yaşaya gelen fal geleneği, halk yaşayışının ve düşüncesinin dile yansımaları sonunda tabii olarak edebiyatımızda da ele alınmıştır” (Duvarcı, 1993: 1-2).

2.2. Çeşitleri

Genel anlamda, gelecekte haber almaya yönelik her yöntem fal kapsamı içerisinde değerlendirilmiştir; böylece kullanılan araç ve yöntemlere göre birçok fal çeşidi ortaya çıkmıştır. Fal usulleri, zamana, zemine, toplumlara göre hem benzerlikler, hem de bazı farklılıklar gösterebilmektedir.

Her toplumda olduğu gibi, eski Türklerde de fal kültürü önemli bir yer tutuyordu. Eski Türk kültüründe *kemik*, *kumalak*, *fincan*, *yay*, *yada taşı*, *köpük*, *kaşık*, *ateş* ve *yıldız falı* gibi; İslam kültüründe *zehr*, *tayr*, *ıyâfet*, *kehânet*, *irâfet*, *reml*, *ihtilâc*, *kıyâfet*, *firâset*, *kur’a*, *kitap falı* gibi fal şekilleri vardı. Eski kültürlerdeki fal usullerinin bir kısmı aynen, bir kısmı da bazı değişikliklerle devam ettiği gibi; günümüzde bazı yeni fal yöntemleri de bulunmuştur. Bu günkü bazı fal yöntemlerinin *bakla*, *iskambil*, *tarot*, *el*, *tespih*, *rüya*, *su*, *papatya*, *numara*, *çay*, *taş*, *bulut*, *yazı*, *tuz*, *kurşun dökme* ve *mani falı* şeklinde adlandırıldığı görülmektedir. Geçmiş ve günümüzdeki fal çeşitleri konusunda sözü fazla uzatmamak için ayrıntılı bilgi verilmeyecek; meraklıları için, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi’nin 2015 yılı, 15. sayısında yayımlanan “*Türk Kültüründe Fal ve İsimlerle İlgili Bir Manzum Falnâme Örneği*” adlı makaleye bakılması hatırlatılmakla yetinilecektir (Gülhan 2015: 199-204).

2.3. Deyimler

Fal ve âdetleri üzerine dilimizde birçok deyim veya kelâm-ı kibâr oluşmuştur: Fal açmak, fal tutmak, fal çekmek, fal bakmak, kâhin olmak, yormak, tâbir etmek, hayırdır inşallah, hayra alâmet, hayır ola, hayra yormak, kitap açmak, tefe’ül etmek, fâl-i hayr, gözleri fal taşı gibi açılmak, falı uğurlu olmak, niyet hayır akıbet hayır, şom ağızlı, fala inanma falsız kalma, fal yalancı gönül eğlenci, falcı falcıya fend etmez, fal bakar aklıktan nefesi kokar, sen aç ben aç otur da fal aç, falcı gâibi bilse yer altından define çıkarır, falcı gâibi bilse bindallı çakşır alır, neyse hâlin çıksın fâlin (Uzun, 1995: 145; Duvarcı, 1993: 2; Ersoylu, 1997: 203).

2.4. Anekdotlar

Fal ile ilgili eserlerde, inandırıcılığı artırmak için tarihî şahsiyetler üzerinden birçok anekdot anlatılmıştır. Bunlardan yalnızca ikisini nakledeyim:

II. Mehmet,1446'da tahtı babasına terk edip Manisa'ya dönmek zorunda kaldığında, Molla Hüsrev kendisini teselli etmek için Kur'an'dan tefe'ül etmiş, pek yakında yine padişah olacağı müjdesini vermiştir (Uzun, 1995: 145).

Ahmet Talat Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* adlı eserinin "fâl" maddesinde şöyle bir anekdot anlatır: Cumhuriyet'in ilân edilip Atatürk'ün ilk cumhurbaşkanı seçildiği gece Çankırı meb'usu Ziyâ İsfendiyaroğlu ile eve döndüklerinde masa üzerinde duran Fuzulî Divanı'ndan fal bakmaya karar verirler ve karşılırlarına, "*Kazâ her kişverin ehline cem'iyet murâd etse /Ana elbette bir dânâ-yı kâmil şehriyâr eyler*" beyti çıkar. Onay, "Kâmil/Kemâl sözleri arasındaki münasebet dikkate değer." notunu düşer (Onay, 1992: 164).

3. Fahnâmeler

Fahnâme, "Falla ilgili kitaplara verilen ad. *Yıldıznâme*, *tefe'ülnâme*, *hurşîdnâme*, *ihtilâcnâme*, *kıyâfetnâme*, *kehânetnâme* de denir. Bunların bir kısmı şiir, bir kısmı nesir halindedir (TDEA, 1973: 154-155; Ersoylu, 1997: 204).

Putlarla istişare etme, gaipten haber verme, iyilik ve kötülüğü Allah'tan başka yerde arama anlamına gelebilecek falcılığın her çeşidini hem Kur'an, hem de Hz. Peygamber yasaklamıştır. Ancak, bazı kaynaklar, "*Tıyârenin aslı yoktur, onun en iyisi faldır.*" anlamındaki hadisinden hareketle Hz. Muhammed'in "fali" "*işitilen güzel sözler*" olarak tanımlayıp, tasvip ettiğini rivayet ederler (Çelebi, 1995: 139). Bu ruhsattan hareketle, fal bakmanın usul ve adabını ve çeşitli fal türlerini konu edinen Arapça, Farsça, Türkçe eserler yazılmıştır. Bu gelenek, zamanla klasik edebiyata da taşınmış, manzum veya mensur "*Fahnâme*" denilen bir tür oluşmuştur. Bunlar arasında hükümdarlara takdim edilmiş, minyatürlerle de süslenmiş önemli örnekler vardır.

Falnâmelerin başında genellikle, “Gaybı ancak Allah bilir.” hükmü yanında, fal bakmanın olayları hayra yormadan (tefe’ül) ibaret olduğu, ayrıca bu işe girişmeden önce, abdest alıp, kibleye dönüp, eûzü besmele çekerek ayetelkursî, fâtiha, ihlâs surelerini okuyup, salât ve selâm getirerek Hz. Peygamber’e gönderilmesi gerektiği gibi birtakım ritüeller sıralanmıştır. Ayrıca başka birtakım Arapça dua örneklerine yer verilmiş; böylece fala dinî bir hüviyet kazandırılmaya çalışılmıştır (Uzun, 1995: 141).

Mustafa Uzun, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi’nin “*Fal-nâme*” maddesinde, Falnâmeleri “1. Kur’ân Falnâmeleri, 2. Kur’a Falnâmeleri, 3. Peygamber Adlarına Göre Düzenlenen Falnâmeler” olmak üzere üç gruba ayırıp bunların uygulanış biçimleri hakkında bilgi verdikten sonra; gaipten haber almaktan çok, hoşça vakit geçirmek amacıyla kaleme alınan dördüncü bir Falnâme türünden söz eder ve Cem Sultan’ın “*Fâl-i Reyhân*”ı ile *Zaîfî’nin “Fâl-i Mürğân”*ını örnek gösterir (Uzun, 1995: 142-144).

Ömer Ruşenî Dede’in *Miskinnâmesi*, *Zaîfî’nin Fâl-i Mürğânı*, Cem Sultan’ın *Falnâmesi*, Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın *Kıyâfetnâmesi* klasik edebiyatımızda bu konudaki önemli eserler olarak kabul edilmiştir.

Böyle bakıldığında bu makalede konu edilen Falnâme daha çok hoşça vakit geçirmek amacıyla, bazı nebat, çiçek ve koku isimlerinden hareketle, âşık-maşuk ilişkisi üzerine kurulmuş ifadelerden oluşan niyet tutma ve eğlence vasıtası olma özelliği göstermektedir. Yakın zamana kadar panayır, lunapark gibi yerlerde veya bir sokak başında küçücük bir kafes içerisine konulmuş bir tavşan veya güvercine kafesin önündeki kapalı küçük kâğıtlar çektilir; içerisinden gelecekle ilgili bazı imalar içeren maniler çıkardı. Bunlar bir bakıma tutulan niyet falları, çektiren kişinin geleceğine dair işaretlerdi. Aynı şekilde bazı sakızlar içerisinden de birtakım niyetlerin dile getirildiği kafiyeli sözler çıkıp, insanların niyetini okumaktadır. Ya da şarkılardan fal tutmak geleneği vardır. Sıradaki şarkının sözlerinden tercihte bulunan kişinin geleceği ile ilgili bazı çıkarımlar yapılır. Konu edilen Falnâme bu geleneğin geçmişteki örneklerinden sayılabilir.

4. Manzum Falnâme Nüshası

Eser, Balıkesir İl Halk Kütüphanesi 989 nolu yazmanın üçüncü kısmında (989/3) 41b-48a varakları arasındadır. Yazmanın ilk bölümünde 1b-22a varakları arasında Eyyüb bin Musallî’nin nesih hattı ile 1139 (1723-4)

istinsah tarihini taşıyan Arapça Şerhü Binâi'l-Efâl adlı eser; ikinci kısmında 26b-40a varakları arasında nesih hat ile (1141/1728) istinsah tarihli Birgili Mehmed bin Pîr Ali adına kayıtlı Arapça *Muaddilü's-Salât* adlı bir eser vardır.

Nüsha, 200x145-166x95 mm. boyutlarında, deforme olmuş gri mukava, kenarları ve sırtı meşin ciltli; rengi sarıya dönmüş beyaz kâğıda (TÜYATOK için hazırlanmış müsvedde Katalog fişinde kâğıt cinsi için su yolu filigranlı denilmiş), kırmızı cetveli ve metin siyah mürekkeple; 12 satır halinde, medrese neshi hattıyla (TÜYATOK için hazırlanmış müsvedde Katalog Fişindeki kayıttan) yazılmıştır. Eserin, müellif ve müstensih adları; telif ve istinsah tarihleri belli değildir. Eserin adı Kataloga yanlış olarak "*Risâle-i Muammâ*" şeklinde kaydedilmiştir (TÜYATOK, 1997: 459).

Yazma nüshadaki Falnâme kısmı esasen kendi içinde iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda (41b-44b), önce peygamber, sahabe ve diğer isimlerden oluşan 31 kişilik bir özel isim fal cetveli, ardından bu cetvele uygun dörder mısralık 33 kıt'adan oluşan şiirler yer almaktadır. Makalenin konusu olan ikinci kısımda (45b-48a) önce meyve, çiçek, bazı yiyecek ve koku adlarından oluşan fal cetveli; ardından bu cetvele uygun dörder mısralık 30 kıt'adan oluşan şiirler gelmektedir.

4.1. Şekil Özellikleri

Metinde herhangi bir başlık yoktur. Her ne kadar eserin adı kütüphane katalogunda "*Risâle-i Muammâ*" olarak geçmekte ise de; muamma olmayıp, bazı nebat, yiyecek ve koku isimleri üzerine kurulmuş bir Falnâme metni olduğunu şekil ve muhteva özelliklerinden anlayabiliyoruz (TÜYATOK, 1997: 549). İlk sayfada, cetvelle bölünmüş beş dikey, on altı yatay aralık içerisine yazılmış yemiş, çiçek, yiyecek ve koku isimlerinden oluşan bir cetvel vardır. Dikey olan beş grubun üzerlerine 1-2-4-8-16 sayıları yazılmıştır. Bu cetvel aynı zamanda Falnâmenin sistematik cetvelidir. Falına baktıracak kişi, aklından bir yemiş isimi tutacak, fala bakacak kişi de sıra ile bu yemiş isimlerini okuyacaktır. Şahsın tuttuğu isim hangi grupta geçiyorsa işaretlenecek ve o grupların üzerindeki rakamlar toplanacaktır. Elde edilen sayı, tutulan yemiş isimi ile ilgili şiirin numarasını vermektedir. O şiirde söz konusu yemiş ile ilgili sözler yanında, fal sahibinin durumuna uygun ima yollu bilgiler bulunacaktır.

Örneğin falına bakılmasını isteyen “*fındık*” tutmuş olsun; “*fındık*” ismi, 1. ve 8. grupta yer almakta, onların toplamı da “9” yapmaktadır. Metin bölümünde “*fındık*” ile ilgili şiir de 9. sıradadır ve şiirde;

Levh-i kudretdür yüzün sûrîcesi
Hatt u hâlinden okunur hîcesi
Tutduğunu sakla düğün gelicek
Tek mi çift mi oyna *fındık* gicesi

denilmektedir. Buradan muhtemelen, fal tutanın yüzündeki ayva tüyleri ve benlerden bazı şeylerin okunup anlaşılabilirdiği; düğün yaşayacağı gibi tahminler çıkarılacaktır. Cemal Kurnaz, Zaîfî'nin “*Fâl-i Mürgân*” adlı eserinde; bu uygulamaya çok benzer bir fal bakma usulünün ayrıntılı olarak tarif edildiğini anlatır (Kurnaz, 1997: 185-186). Mustafa Aça da bir cönkte yer alan, nebatlar üzerinden uygulanmış 31 beyitlik bir Falnâme örneğini yayımlamıştır (Aça, 2011: 313-324). Bir başka örnek de “*Türk Kültüründe Fal ve İsimlerle İlgili Bir Manzum Falnâme Örneği*” adlı çalışmadır (Gülhan, 2015).

Metin toplam dörder mısralık 30 bendden meydana gelmiştir. Nazım şekli olarak ikişer beyitlik *nazm* denilebilir. Ancak zaman zaman bu nazım şekli özelliğine tam uymayan bendler vardır. Bendlerin ağırlıklı kafiye örgüsü “aaxa” ise de, bazen “aaaa” şekline, bazen kafiye bozukluklarına da rastlanmaktadır. Falnâmenin ilk bendi olan;

Câzu gözünle gönül alma direm
Eyle olur sanki ben alma direm
Ruhlarıña idicek şâhım nazar
Tutduğunu adını *alma* direm

bendinde olduğu gibi bazı bendlerde (7, 14, 25, 27) cinaslı kafiyeler de yapılmıştır. Bütün bendler *fâilâtün*, *fâilâtün*, *fâilün* kalıbıyla söylenmiştir, ancak zaman zaman vezin hataları vardır (11. bend). Tek yazma nüsha üzerinden metni sağlıklı okuyabilmenin zorluğunu sahanın içinde olanlar takdir edeceklerdir. Bendler, metindeki harekeli yazılışa uygun şekilde okunup, günümüz alfabesine aktarılmaya çalışıldı. Metinde görülen bazı imla tutarsızlıkları bu hassasiyetimiz sebebiyledir. Uzatma ve nazallar dışında transkripsiyon alfabesi uygulanmadı. Ayın ve hemze için kesme işaretleri kullanıldı. Anlam veya vezin gereği tercih edilen bazı farklı okunuşlar, dipnotta belirtildi.

4.2. Muhtevası

Falnâme cetvelinde, nebât, çiçek, yiyecek ve koku olarak, metindeki ifadeye göre, toplam 30 yemiş adı geçmektedir. Bunlar sırasıyla *alma*, *emrûd* (armut), *yaş üzüm*, *incîr*, *ayva*, *bâdem*, *nâr*, *turunc*, *fındık*, *fısdık*, *kuru üzüm*, *leblebi*, *zerdâlî*, *kayısı*, *kiras*, *şeftâlî*, *limon*, *kavun*, *karpuz*, *sükker* (şeker), *helva*, *pâlûde* (pelte), *misk*, *anber*, *gül*, *reyhân*, *lâle*, *nergis*, *benfşe*, *erguvândır*. Metne başlanmadan önce “*yemişler beyan ider*” denilmesine rağmen; *gül*, *reyhân*, *lâle*, *nergis*, *benfşe* (menekşe), *erguvân* gibi çiçek; *misk* ve *anber* gibi koku; *leblebi*, *sükker* (şeker), *helva*, *pâlûde* (pelte) diğer gibi yiyecek isimlerinin de olması; ayrıca üzümün *kuru üzüm* ve *yaş üzüm olmak* üzere ayrı ayrı konu edilmesi dikkat çekidir.

Falnâmedeki şiirler, klasik şiirimizin duygu dünyası, sanat anlayışı, âşık ma’şuk bağlamındaki kelime ve mazmun hazinesi çerçevesinde söylenmiştir. Şiirlerin muhtevası ilk bakışta çok da fallâ ilgi görülmemektedir. Çok açık bir şekilde gaipten haber verme gayreti ve iması yapılmamış; daha çok güzel sözlerle hoşça duygular uyandırılmaya çalışılmıştır. Adı geçen meyve, çiçek koku ve diğer yiyecekler daha çok sevgilinin güzellik unsurları ile ilgili teşbih ve mecaz malzemesi olarak kullanılmıştır.

Elma ile sevgilinin yanağı (1); badem ile gözü (6); incir, fıstık ve kayısı ile dudağı (4, 10, 14), şeftali ile vuslatı (16), misk ile saç (23), reyhan ile ayvatüyü (26), lâle ile yanağı (27), nergis ile gözü (28), gül ile sevgilinin kendisi (25) arasında; aynı şekilde, nar ile âşığın gönlündeki ateş (7), zerdali ve kavun ile sarı yüzü (13, 18), pelte ile âşığın titrek hali (22), erguvan ile gözyaşı arasında benzerlik kurulmuştur. Armut, dosta götürülebiyecek iyi bir hediye (2); yaş üzüm, arzu edilecek bir şey (3); ayva, kokusu (5); kuru üzüm, çerez olması (11); leblebi, meze (12); karpuz, serinletici olması (19); şeker, tûtî ilişkisi bağlamında kullanılmıştır.

“*Tek mi çift mi oynamak*”, “*fındık gecesi*” gibi bazı mahallî veya mecazî terimler (9. bend); birçok bendde (1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 30. bendler) fallâ ilgili sayılabilecek “*tutmak*” ve bir bendde de (28. bend) “*fâl-i mübârek*” kavramları geçmektedir.

Bu Fahnâme özel isimler üzerine oluşturulmuş 31 bendlik bir Fahnâmeden sonra gelmektedir (Gülhan, 2015). İkinin arsındaki bir bendde “*Ve bundan aşağısı şimdengerü / Yemişler beyân ider bu arada*” denilir ve devamında, 30 bendlik meyve, çiçek, koku ve bazı yiyecekler üzerine söylenmiş, makale konusu Fahnâme gelir. Bu Fahnâmenin 29. bendi şöyledir:

Ey *Ali* sen virme gönül degmeye
 Âkıl olan aşk işine degmeye
 Yok hatâ didim görüb güzelleri
 Kim *benefşe* gibi boyun egmeye

Bu benddeki “*Ali*”nin, Fahnâme’yi söyleyen şairin adı/mahlası olması kuvvetle muhtemel görünüyor. Ancak bugün için bu ismin kim olduğu, ne zaman ve nerede yaşadığı bilinmiyor.

4.3. Metin¹

1	2	4	8	16
alma	emrûd	incîr	turunc	şeftâlû
yaş üzüm	yaş üzüm	ayva	findık	limon
ayva	bâdem	bâdem	fıstık	kavun
enâr	enâr	enâr	kuru üzüm	karpuz
findık	fıstık	leblebi	leblebi	sükker
kuru üzüm	kuru üzüm	zerdâlû	zerdâlû	helva
zerdâlû	kaysı	kaysı	kaysı	pâlûze
kiras	kiras	kiras	kiras	misk
limon	kavun	helva	gül	gül
karpuz	karpuz	pâlûze	reyhân	reyhân
helva	pâlûze	misk	lâle	lâle
misk	misk	nergis	nergis	nergis
gül	reyhân	sükker	anber	anber
lâle	lâle	benefşe	benefşe	benefşe
benefşe	erğuvân	erğuvân	erğuvân	erğuvân

¹ Numaralandırmalar metnin aslına aittir.

1

Câzu gözüñle gönül alma direm
Eyle olur sanki ben alma direm
Ruhlarıña idicek şâhım nazar²
Tutduğuñuñ adını **alma** direm

2

Deriser gül tâlî'-i mes'ûdile
Müstedâm ol devlet-i Mahmûdile
Tutduğuñ al bize gel kim hûb olur
Dost dosta varıcak **emrûdile**

3

Görelî zîbâ cemâliñi gözüm
Senden ayruğa nazar kılmaz gözüm
Dürlü yemişler içinde ey sanem
Hâtırñ diler imiş **yaş üzüm**

4

Her kaçan zülfüñ hamı zencîr ola
Bir kılma dü-cihân nahcîr ola
Bağrımı la'liñ hevâsı şakk ider
Tutduğuñuz var ise **incîr** ola

5

Ey sanavber serv-kadd ü sîm-tem³
Sîb-hadd ü sebze-hatt u bî-zekan
Kohusından bize bûy-i cân gelür
Ayvadur tutduğuñ ey hulk-ı hasen

---

² idicek: Metinde, "eydecek" şekilde harekelenmiştir.

³ serv-kadd: Metinde, "servi-kadd" şeklinde harekeli.

6

Sen perî-peyker nice âdem dürür
 Kim kimesne çâkeriñ âlem dürür
 Gözleriñden añladım tutduğunu
 Kim aña beñzer begüm **bâdem** dürür

7

Kâmetiñ servi ruhuñ gül-nârdur
 Vaslıñ âb-ı Hızr hicriñ nârdur
 Yüregümi bâr misâlin göresin
 Şol gönlüñde tutduğunu **nârdur**

8

Ey nigâr-ı serv-kadd ü gül-'izâr
 Zülfi anber turrası ûd u kar
 Tutduğunu **turuncile** at kumuñu
 Netekim itdi Süheylin Nev-bahâr

9

Levh-i kudretdür yüzüñ sûrâcesi
 Hatt u hâlınden okunur hîcesi
 Tutduğunu sakla düğün gelicek
 Tek mi çift mi oyna **fındık** gicesi

10

Sünbül-i terdür saçıñ hattıñ semen
 La'liñe teşne akîk-ender-Yemen
 Şol leb-i handâniña beñzer şahâ
 Tutduğunu **fıstık**dır ey beste-dehen

11

Söyle kim şol lafz-ı sükker-bârıyla
 Tütünüñ bağıriñ hasedden yarıla
 Hoş cerezdür o rütbede **kuru üzüm**
 Bir araya irişecek yârile

12

Bir dem ol řâhum rû-be-rû
 Su gibi her yaña akma sû-be-sû
 Tutduđuñ piyeze selâse olan
 Dirgi **leblebi** gerekmez illa bu

13

Düşdi dil sen dil-berânuñ derdine
 İtmediñ bir rahm beñzi zerdine
 Âh kim **zerdâlû** gibi zerd olub
 İremedim etegüñüñ gerdine

14

Gözlerüñdür ki harâmî kaysıdır
 Gamzeñ okun boynuna cân kaysıdır
 Añladum göñlüñ zamûrin remzile
 Kim tutađuñ gibi sulu **kaysıdır**

15

Çün cemâlile cihâmı tutduñuz
 Hüsn nerdin oynayuben ütdüñüz
 Kullara in'âmıñı âm eylegil
 Şol **kirâs**dan kim göñülde tutduñuz

16

Vay ki toydı toyuña ins ü tuyûr
 Bizi cânım hân-ı vaslıña toyur⁴
 Şol göñülde tutduđuñ **şeftâlünüñ**
 Kuluña bir ikisin ihsân buyur

17

Tiğ-ı gamzeñ bağrımı yahşi diler
 Dost oldur dostunı yahşi diler
 Göñlüñüzde çünki **limon** tutduñuz
 Miğdeñüz beñzer begim ekşi diler

⁴ hân: Metinde, "hûn" şeklindedir. Anlama daha uygun olacağı için tercih edildi.

18

Niçe bir hecriñ odı bağrımı dele
 Vaslıñı eyle şefî' haste-dile
 Sararub turfanda **kavun** gibi dost
 Düşmüşem şehriñde bugün ben dile

19

Çünkü donakaldı nâlem sûzile
 Sen dil-âhen hiç egilmez sözile
 Olduğunca aşkınñ bâzârı germ
 Serd kıldıñ anı **karpuz** ile

20

Dil ele getürmege dil-ber gerek
 Terk-i ser kılmaklığa server gerek
 Çünkü Şîrîn tutduğun ey Husrev
 Bilürem sen tûtiye **sükker** gerek⁵

21

Gönlüm alan şol gözi şehlâ durur
 Kâmeti fettân zülfi sevdâ durur
 Iyşimüz telh eyleme gel ey tatlu
 Çün gönülde tutduğun **helvâ** durur

22

Dil mey-i hecriñde gerd-âlûdedür⁶
 Cân anıñçün haste vü âlûdedür
 Gün gibi la'liñi añub ditrerem
 Bu vücûdum sanki ter-**pâlûdedür**

23

Sünbül-i Hidûlarıñ itdikce çîn
 İy hüsnüñ hirmeninde hûşe-çîn
 Gâlibâ bu saçıña her dem saçan
 Tutduğun şol **miskdir** ey hûr-i 'în

⁵ tûtiye: Metinde, "tutuya" şeklinde harekeli.

⁶ mey-i: Metinde, "hey-i" şeklinde görünüyor.

24

Görelî bu gözlerim sen dil-beri
 Cân u dil ğayrıñdan oldu zül beri
 Cem'a müşğîn üzre saç kim hûb olur
 Ûd ile şol tutduğunuz **anberi**

25

Yârlık resmi egerçi bu degil
 Seni seveniñ yüzine bâri gül
 Bülbül-i bî-dilden etmegil dirîğ
 Şol gönülde tutduğün ey nâz-ı **gül**

26

Ay hüsünüñ şevkine hayrândur
 Gün yüzüñ mihriyle ser-gerdândur
 Tutduğünü bilürem hattıñ gibi
 Gerd-i gülşende biten **reyhândur**

27

Karadur kaşın ve aynıñ aladur
 Âl ile her dem gönüller ala dur
 Saña hûrân u ferîşte laladur
 Sebze-i hattıñda haddiñ **lâledür**

28

Subh-dem fâl-i mübârekdür yüzüñ
 Haste-diller rahatı şîrîn sözüñ
 Lîk beni zâr u giryân eylediñ
 Karşuma süzme lîkin **nergis** gözüñ⁷

29

Ey **Ali** sen virme gönül degmeye
 Âkıl olan aşk işine degmeye
 Yok hatâ didim görüb güzelleri
 Kim **benefşe** gibi boyun egmeye

---

⁷ lîkin: Metinde, "lîkî" şeklinde.

30

Şûh-ı zâlim gözleriñden el-aman
 Cân alur dili diler virmez aman
 Gözümüñ kan yaşına şâhid dürür
 Vâde-i hasretde biten **erguvân**

5. Sonuç

İnsanların doğal yapılarında var olan bilinmeyi öğrenip keşfetme, gelecekte haberdar olma isteği; onları bu duygularını tatmin etmek için her zaman ve mekânda birtakım yöntemler bulmaya zorlamış, bu yöntemlerinden biri de falcılık olmuştur. Falcılık, hayatta ve tabiatta var olanlar üzerinden, bazı yöntemlerle bilinmeyi bilmeye çalışma usul ve esaslarına dayalı bir uğraş alanıdır. Bilinebilen tarihi, MÖ 4000 yıllarına kadar uzanan fal kültürü, her toplumda olduğu gibi Türk kültüründe de önemli yer tutmuş: konu ile ilgili birçok eser meydana getirilmiştir. Klasik edebiyatımızda da genel adıyla *Falnâme* denilen, edebî yönü ağır basan bir tür ortaya çıkmıştır. Makalede konu edilen fâilâtün, fâilâtün, fâilün vezniyle klasik edebiyatın mazmunları kullanılarak yemişler, çiçekler, kokular ve bazı yiyecekler üzerinden oluşturulan 30 bentlik *Falnâme*; daha çok hoşça vakit geçirmeye, insanlarda güzel duygular uyandırmaya yönelik eserler grubunda yer alabilecek iyi bir örnek sayılır.

6. Kaynakça

- AÇA, Mustafa (2011), "Balıkesir'de Bulanan Bir Cönk ve İçerisinde yer Alan Fal-i Nebat Örneği", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi* S. 59, s. 313-324. Ankara.
- AHMET VEFİK PAŞA (1306), *Lehçe-i Osmanî*, Dersaadet: Mahmud Beg Matbaası.
- ARİF, Mehmet (1942), *Binbir Hadis*, İstanbul: İstanbul Kitabevi.
- AYDIN, Mehmet (1995), "Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (c.XII.) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÇELEBİ, İlyas (1995), "Fal/İslam'da Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (c.XII), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- DUVARCI, Ayşe (1993), *Türkiye'de Falcılık Geleneği ile Bu Konuda İki Eser Risâle-i Falnâme lî Ca'fer-i Sâdık ve Tefe'ülnâme*, Ankara. Esra Matbaası.

- ERSOY, Mehmet Akif (1966), *Safahat*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi.
- ERSOYLU, Halil (1997), "Fal, Falnâme ve Bir Çiçek Falı: "Der Aksâm-ı Ezhâr", " *Türkiyât Mecmuası* (c. XX), s. 195-254, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet (1951), *Falnâme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- GÜLHAN, Abdülkerim (2015), "Türk Kültüründe Fal ve İsimlerle İlgili Bir Manzum Falnâme Örneği", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sayı 15, s. 195-222, İstanbul.
- KARA, İsmail (1973), "Fal", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (c. III), İstanbul: Dergah Yayınları.
- KAŞGARLI MAHMUT (1941), *Divânü Lugati't-Türk* (c. I). Hz. Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KURNAZ, Cemal (1997), "Zaifî'nin Fâl-i Mürgânı", *Divan Edebiyatı Yazıları*. s. 183-205, Ankara: Akçağ Yayınları.
- MACDONALD, D. B. (1988), "Fal", *İslam Ansiklopedisi* (c. IV), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- ONAY, Ahmet Talat (1992), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Hz. Cemal Kurnaz, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖGEL, Bahaeddin (1985), *Türk Kültür Tarihine Giriş* (c. II), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZEK, Ali vd. (1993), *Kurân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞANLI, İsmet (2003), "XVI. Yüzyıl Divan Şâiri Fedâyî ve Fâlnâme-i Kur'ân-ı Azîm'î". *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl 4, S. 5, s. 161-178, Bursa.
- TA (1968), "Fal ve Falcılık", *Türk Ansiklopedisi* (c. XVI), Ankara: Maarif Basımevi.
- TS (1988), *Tarama Sözlüğü* (c. I), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDEA (1973), "Falnâme", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (c. III), İstanbul: Dergah Yayınları.
- TÜYATOK (1997), *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu 10*, Ankara: Milli Kütüphane Basımevi.
- UZUN, Mustafa (1995), "Falnâme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (c.XII), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YUSUF HAS HACİB (1979), *Kutadgu Bilig 1 Metin*, Hz. Reşit Rahmeti Arat, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

۱۳	۸	۳۴	۴	۲
شفتالو	قرنچ	انجیر	امرود	الما
لمون	فندق	ایوه	یاش اوزم	یاش اوزم
قارون	فستق	بادم	بادم	ایوه
قره یوز	قره اوزم	انار	انار	انار
سکر	سکر	لیلی	لیلی	فندق
حلوی	زردالو	زردالو	قره اوزم	قره اوزم
پالوذه	قیسی	قیسی	زردالو	زردالو
مسک	کیراس	کیراس	کیراس	کیراس
کول	کول	حلوی	قارون	لمون
ریحان	ریحان	پالوذه	قارون	قارون
لاله	لاله	مسک	پالوذه	حلوی
نرکس	نرکس	نرکس	مسک	مسک
عنابر	عنابر	سکر	ریحان	کول
بنفشه	بنفشه	بنفشه	لاله	لاله
ارغوان	ارغوان	ارغوان	ارغوان	بنفشه

۱۴

جان دوزم کله کچک الما دوزم
ایله اولور صاندک بن لالدوزم
طوتد شوک آدنی الما دوزم

۱۳

دوزم کل طالی مسعودیل
مستدام اولد دولت محمودیل
طوتد شوک آل پیره کل کم خون آلود

۳

کویق زینجالی کوزم
سندان اریقه نظر کوزم
دولوی شندر انجیر ای صتم
خام کله بلریمیش یاش اوزم

۴

هین زلفک حنی ریخیر اولد
برقلته دوچمان ریخیر اولد
بوزی اعلک هراسی شقی ایدر
طوتد شوک کوز اولد سینه ریخیر اولد

۵

ای صنوبر برقد سیم بن
سینه حله سبز خط و دفن
شور سندان پیره بوی جان کلور
ایوه دزطلر دوقونک ای خلق حسن

۶

سن بری پتیکری آدم دوزم
کوزم کوزم کل طالی مسعودیل
کوزم کوزم کل طالی مسعودیل
کوزم کوزم کل طالی مسعودیل

۱۳ قاتنه سرو چک کلنار دَر
 بوره کوی با رعنا ل کور سن
 ۱۴ ای نکار سر و قد کلمنار
 حلوتلوغک نورنج ات فریگی
 ۱۵ لوج قدر تدبیر و نیک صوری
 طو ندوغو حقله دوتون کیمیا
 ۱۶ سنبل ز در چک خطک سمن
 سول لسخه ای که بکرت سنها
 ۱۷ سوله کیم سول لفظ سکر بار
 خوش جز ز داورته ده فور و اتم
 ۱۸ یردم اول شاهوم زور
 حلوتلوغک بیره ثالث اولن

۱۳ دوشدی دل سن دیر انک دینه
 آه زرد کوی ز داور لوب
 ۱۴ کوز لکدر که حرامی نسیدر
 آکلیم کولک صیدین ز نر ل
 ۱۵ چون جمال صحافی خط بند کوز
 قولره انام کی نام ایسکل
 ۱۶ رایی هوبدی صوبک انش و لوب
 سول کولک طو ندوغک سفتال
 ۱۷ شیخ غمک بغری بخشی دین
 کولک زورده چرک لوبول حو
 ۱۸ پنج زهر ک اوردی بغری دک
 صاره رور ورنه قاورن کوز

ایندک زنج بکری ز دینه
 ایندهم انکو ک کزدینه
 غمک اوش بوینه جان نسیدر
 کوطوغا غک کی حور و نسیدر
 حسن بزدا اوینون لوب کوز
 سول کراسلدا کولکده حو ندوغ
 بزجام حور و صیدک صیور
 قولک و انکیسین احسان بیور
 دوست اولدک دوستی بخشی دین
 مغلله کوز بکریمه کاشی دین
 وصلکی الی شیفیحسته دک
 دوشمشه شهر کده بولون بز دک

